

IPA Komponenta IV – Razvoj ljudskih resursa 2007-2009
Program Europske Unije za Hrvatsku
Europeaid/127475/D/SER/HR

Regionalna mreža lokalnih obrazovnih ustanova

Metode analize obrazovnih potreba za
gospodarski razvoj:
Međimurska županija

Rujan 2011

Ovaj projekt je financiran
od strane Europske Unije

Projekt provodi:

u partnerstvu s:

Sadržaj

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ MEĐIMURSKE ŽUPANIJE	3
2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA	4
3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI.....	5
4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAMA DJELATNOSTI U ŽUPANIJI.....	6
5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH.....	8
6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?	11
7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU STROJARSTVA, BRODOGRADNJE I METALURGIJE	14
8. ZAKLJUČAK.....	15
DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI.....	16

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ MEĐIMURSKE ŽUPANIJE

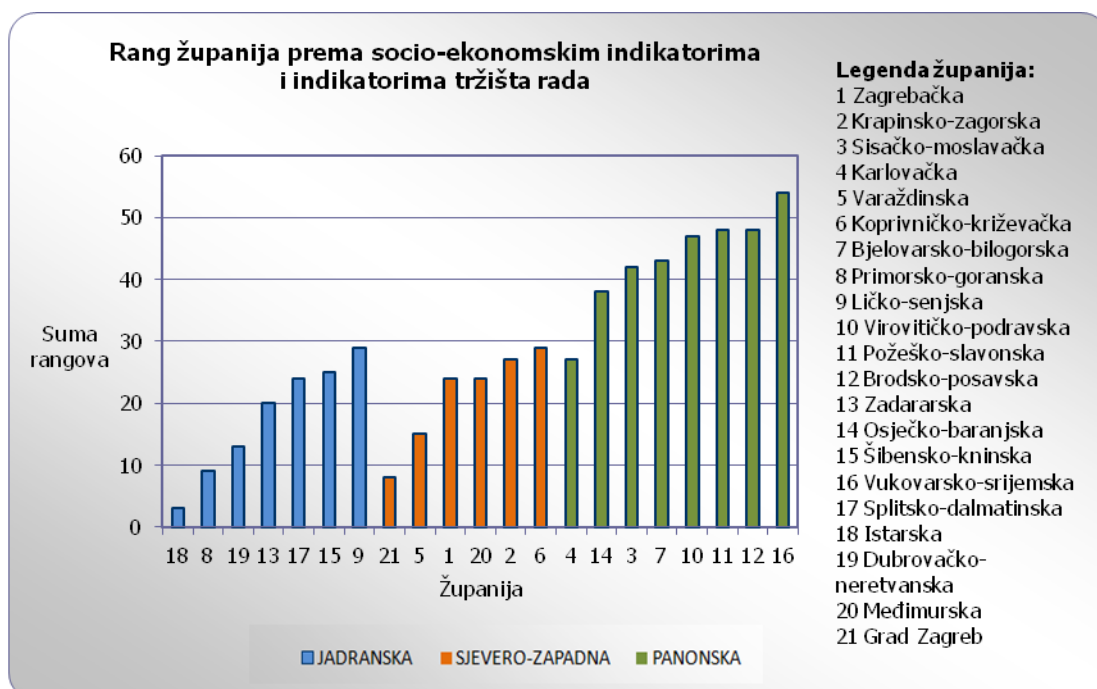
Međimurska županija pripada Sjevero-zapadnoj regiji. Četvrta je po redu najrazvijenija županija u toj regiji dok je u odnosu na ostale županije u Republici Hrvatskoj srednje razvijena.

Prema tome, razvoj je posebno važan izazov i treba se temeljiti na analizama koje vjerno pokazuju sadašnje stanje, povijesne trendove koji određuju kratkoročne mogućnosti, ali i dugoročne mogućnosti razvoja koje su latentne u gospodarstvu, ljudskim i prirodnim potencijalima koji su na raspolaganju.

Budući razvoj ovisit će velikim dijelom i o znanjima i vještinama postojećeg radno sposobnog stanovništva, ali i o obrazovnim programima koje će naše obrazovne institucije ponuditi mladim naraštajima. Ako ta znanja i vještine ne budu pratila potrebe tržišta rada, stvorit će se jaz između ponude i potražnje koji će utjecati s jedne strane na mogućnost gospodarstva da stvara novu vrijednost, a s druge strane će radnoj snazi otežati zapošljavanje.

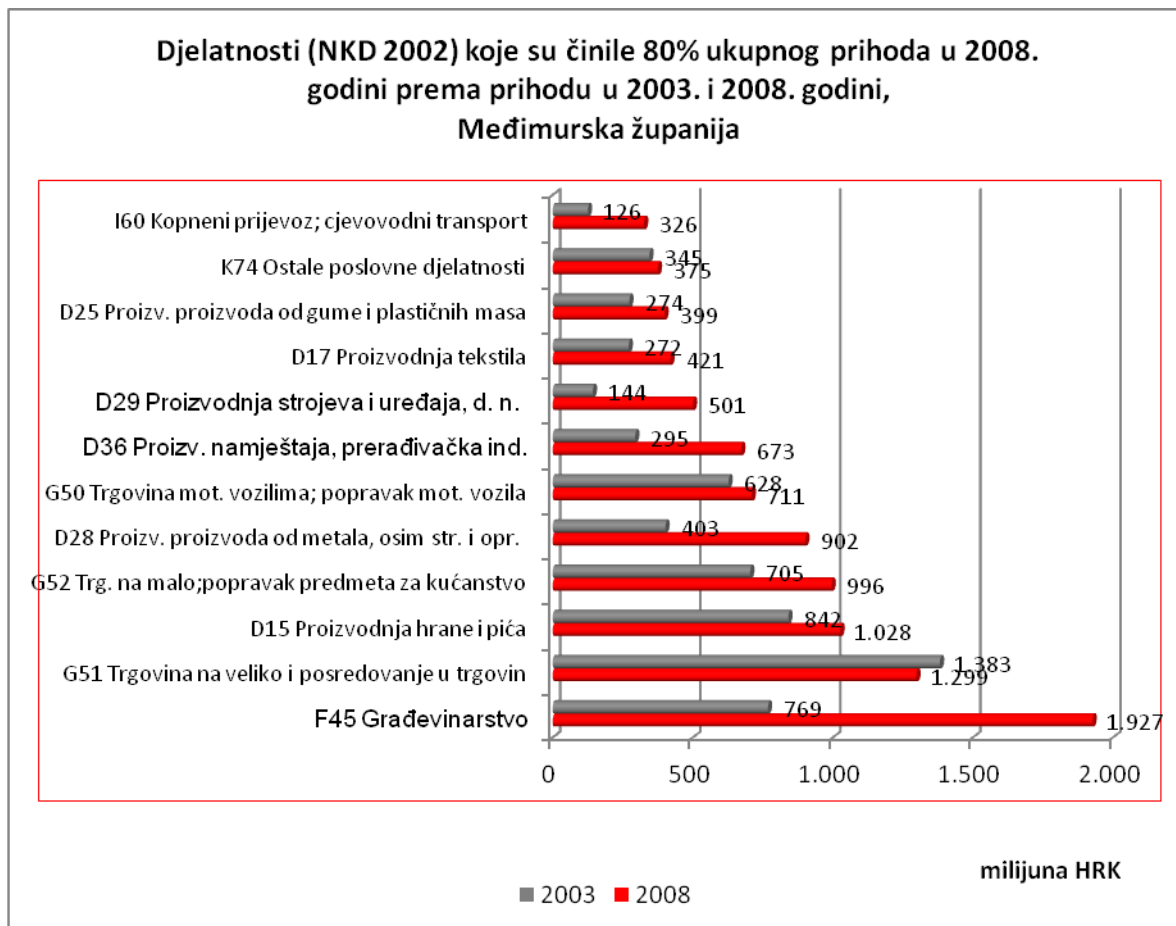
O metodologiji usporedbe županija u Hrvatskoj

Slika prikazuje poredak svih županija u Hrvatskoj prema kompozitnom indikatoru razvijenosti koji se sastoji od tri skupine indikatora: indikatori gospodarskog razvoja, indikatori tržišta rada i indikatori nezaposlenosti mladih. Svaki je od indikatora rangiran od najvišeg do najnižeg a potom su rangovi zbrojeni. Što je županija bolje rangirana u odnosu na druge, to je zbroj rangova indikatora MANJI. Što su stupići niži, to je županija razvijenija.

2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA

U Međimurskoj županiji građevinarstvo s 1,9 milijardi kuna prihoda je najvažnija grana djelatnosti u 2008. godini. U istoj godini na drugom mjestu po ostvarenom prihodu je trgovina na veliko s 1,3 milijardi kuna, dok su na trećem i četvrtom mjestu proizvodnja hrane i pića te trgovina na malo s po 1 milijardi kuna.

Može se primjetiti da je u Međimurskoj županiji razdoblje od 2003. do 2008. obilježeno rastom prihoda u svim ključnim granama djelatnosti osim u trgovini na veliko gdje je u 2008. godini zabilježen pad prihoda od 6% u odnosu na 2003. godinu. U promatranom razdoblju ukupni prihod u svim ključnim djelatnostima porastao je 55%, odnosno za 3,4 milijarde kuna. Rast prihoda u 2008. u odnosu na 2003. godinu osobito je uočljiv u proizvodnji strojeva i uređaja gdje je porastao 249%, zatim u kopnenom prijevozu gdje je porastao 159% i u građevinarstvu gdje je porastao 151%. Nadalje u odnosu na 2003. u 2008. godini prihod je značajno porastao u proizvodnji namještaja gdje je prihod porastao 128% i u proizvodnji proizvoda od metala gdje je porastao 124%. Primjetan je i umjeren rast prihoda u 2008. godini u odnosu na 2003. godinu u proizvodnji tekstila. Najmanji rast prihoda u promatranom razdoblju zabilježen je u ostalim poslovnim djelatnostima.

Kasnije ćemo vidjeti koje od ovih grana djelatnosti imaju i najveći razvojni potencijal, ali je jasno da kod trgovine, koja je važna za zapošljavanje ženske radne snage, veći učinak na razvoj ne možemo

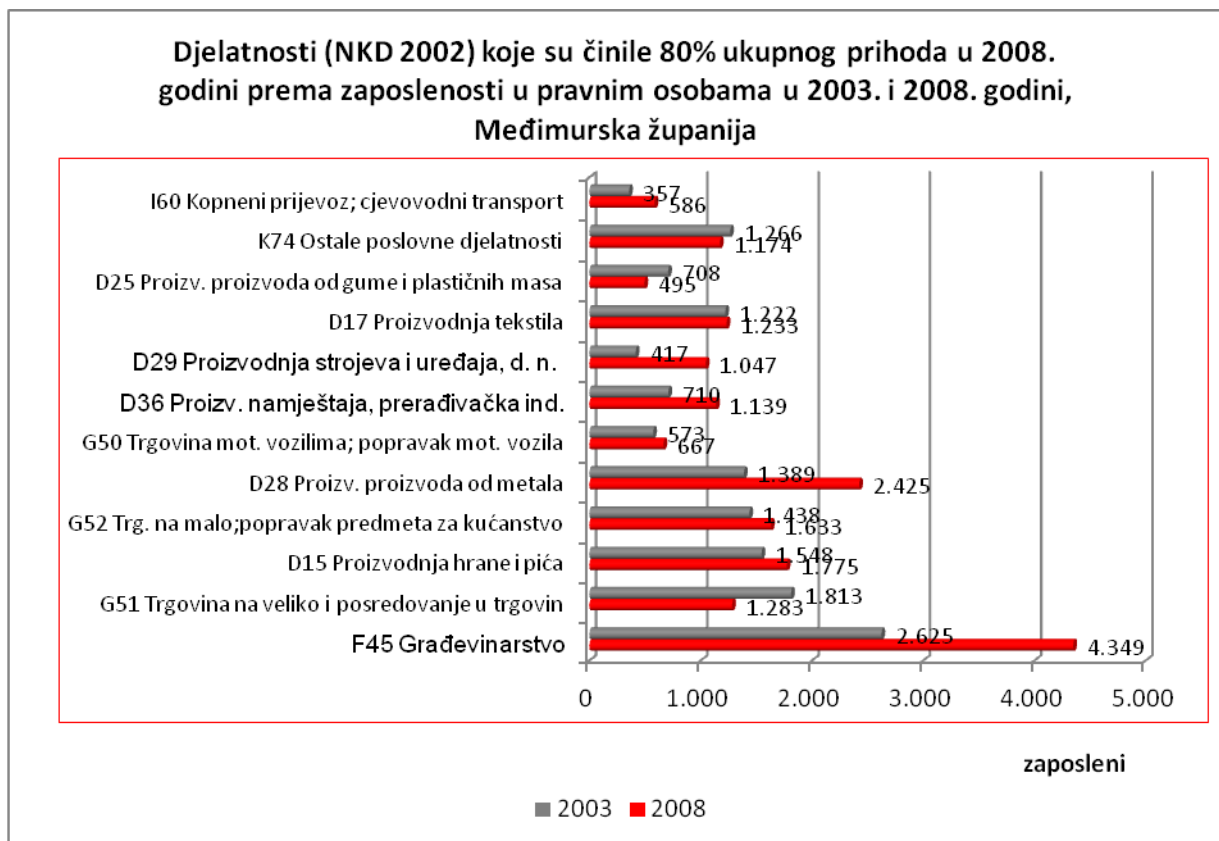
očekivati. S druge strane, bili smo svjedoci velikih oscilacija u prihodima iz građevinarstva i prevelika ovisnost o ovoj djelatnosti može gospodarstvo učiniti nestabilnim.

One grane čiji bi potencijal za razvoj a potom i potrebu za znanjima i vještinama trebalo analizirati su one koje mogu odbacivati veću dodanu vrijednost.

Kakve su performanse ključnih grana djelatnosti kada je u pitanju zaposlenost?

3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI

Vidimo da je u Međimurskoj županiji poredak grana djelatnosti prema broju zaposlenih drugačiji nego prema prihodima. Građevinarstvo koje je, kako smo vidjeli ranije, imalo najveći prihod u 2008. godini, sa 4,3 tisuća zaposlenih u istoj godini je bilo daleko najvažnija grana i po broju zaposlenih uz rast zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu od 66%. Proizvodnja proizvoda od metala s 2,4 tisuće zaposlenih, kod koje je došlo i do porasta zaposlenosti u 2008. u odnosu na 2003. godinu za 75% bila je druga po broju zaposlenih. Treće mjesto po zaposlenosti u 2008. godini zauzimaju proizvodnja hrane i pića s 1,8 tisuća zaposlenih i trgovina na malo s 1,6 tisuća zaposlenih u kojima je došlo i do porasta zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu za 15% odnosno 14%.

Od ostalih važnijih grana po broju zaposlenih valja izdvojiti trgovinu na veliko, proizvodnju tekstila, ostale poslovne djelatnosti, proizvodnju namještaja i proizvodnju strojeva i uređaja.

U promatranom razdoblju otvoreno je 4.575 radnih mjesta dok je izgubljeno 835 tako da je saldo u zapošljavanju pozitivan. U 2008. u odnosu na 2003. godinu daleko najveći rast zaposlenosti od 151%

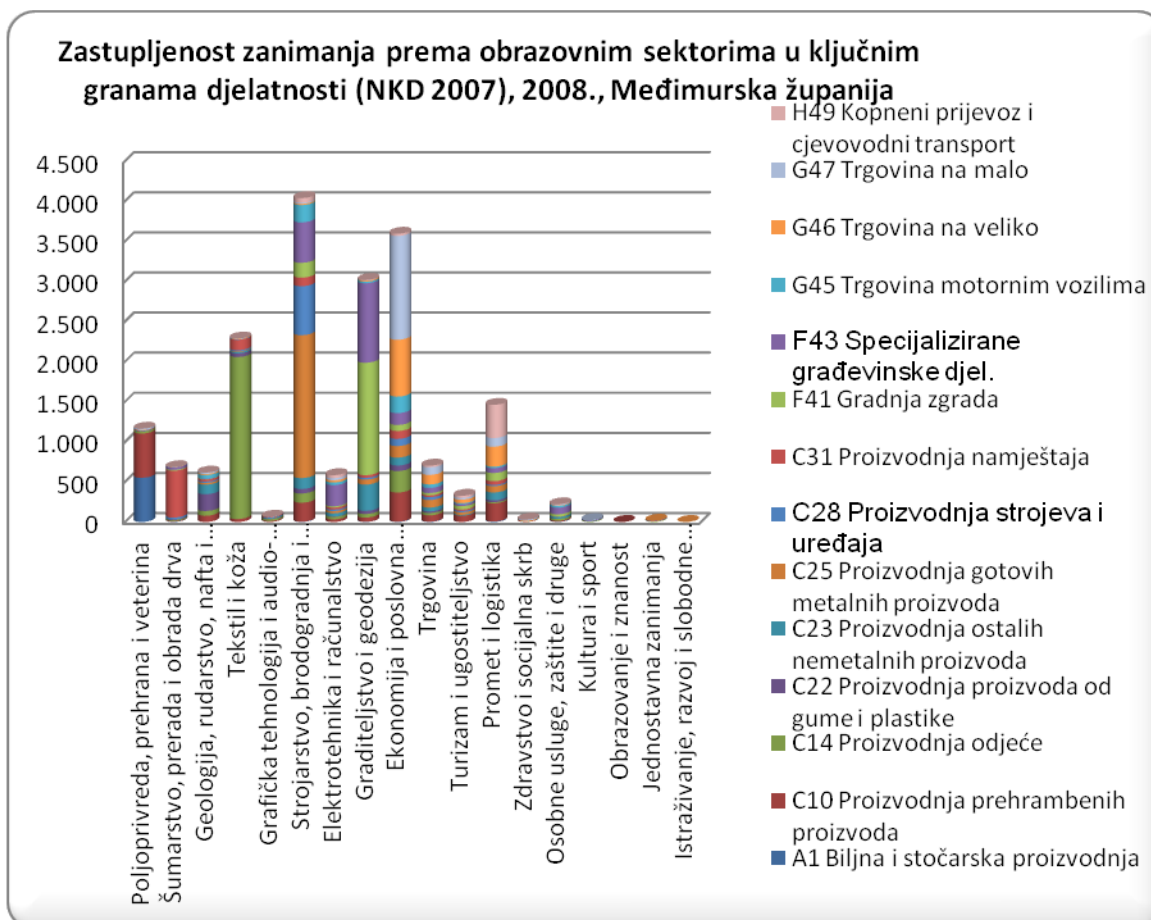
ostvaren je u proizvodnji strojeva i uređaja. U istom razdoblju ostvaren je relativno visok porast zaposlenosti i u proizvodnji proizvoda od metala (75%), građevinarstvu (66%), kopnenom prijevozu (64%) i proizvodnji namještaja (60%), a najveći pad zaposlenosti od 30% bio je u proizvodnji proizvoda od gume i plastičnih masa i u trgovini na veliko (29%).

U granama djelatnosti s najvećim rastom zaposlenosti potrebno je pratiti i druge pokazatelje razvoja kao i provjeravati je li obrazovni sustav prati porast potražnje, odnosno, da li sustav obrazovanja odraslih ima programe koji bi omogućili radnicima najtraženijih zanimanja da unaprijede svoja znanja i vještine kako bi mogli iskoristiti porast potražnje za radom.

Koja zanimanja prema obrazovnom sektoru imaju zaposleni u ključnim granama djelatnosti u Međimurskoj županiji?

4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAMA DJELATNOSTI U ŽUPANIJI

U dosadašnjoj analizi smo prvo utvrdili koje su ključne grane po prihodu u županiji te smo potom utvrdili koliko ima zaposlenih u tim istim ključnim granama djelatnosti. Ovdje prikazujemo te iste zaposlene u ključnim granama (ali ovaj put prema NKD 2007) koje smo prikazali u prethodnom grafikonu o zaposlenima samo na jedan drugačiji način. Kako bismo dobili ovaj grafikon napravili smo zasebnu analizu zaposlenih u ključnim granama po zanimanjima.

Potom smo zanimanja zaposlenih povezali s obrazovnim područjima kojima ta zanimanja pripadaju i konačno smo mogli prikazati zaposlene u ključnim granama djelatnosti prema njihovom obrazovnom području, odnosno obrazovnom sektoru¹. Takva analiza omogućava nam uvid u znanja i vještine koje imaju zaposleni u ključnim granama, što nam govori o potražnji za znanjima i vještinama.

U grafikonu gore prikazane su skupine zanimanja (horizontalna os) po obrazovnim sektorima i kako su ta zanimanja grupirana po ključnim granama djelatnosti (različite boje). Visina stupca govori o tome da je npr. skupina zanimanja koja spada u obrazovni sektor strojarstvo, brodogradnja i metalurgija najzastupljenija u ukupnoj zaposlenosti u ključnim granama. Po različitim bojama unutar jednog stupca prepoznajemo da su ta zanimanja najviše prisutna u grani C25 – proizvodnja gotovih metalnih proizvoda (svijetlo smeđa boja), u grani C28 – proizvodnja strojeva i uređaja (plava boja) i u grani F43 – specijalizirane građevinske djelatnosti, ali i da ima malen broj tih zanimanja i u mnogim drugim granama djelatnosti. Na drugom mjestu prema broju zaposlenih su zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomije i poslovne administracije koja su najviše prisutna u trgovini na malo i trgovini na veliko, ali ima ih i u svim drugim granama djelatnosti. Na trećem mjestu po zastupljenosti su zanimanja iz obrazovnog sektora graditeljstva i geodezije koja su najviše prisutna u građevinarskim granama djelatnosti. Zanimanja iz područja tekstila i kože na četvrtom su mjestu po zastupljenosti zanimanja, a ima ih najviše zaposlenih u proizvodnji odjeće.

Što je neka skupina zanimanja, odnosno obrazovnih sektora više rasprostranjena po različitim djelatnostima, to će potražnja za tim znanjima i vještinama ovisiti o većem broju djelatnosti.

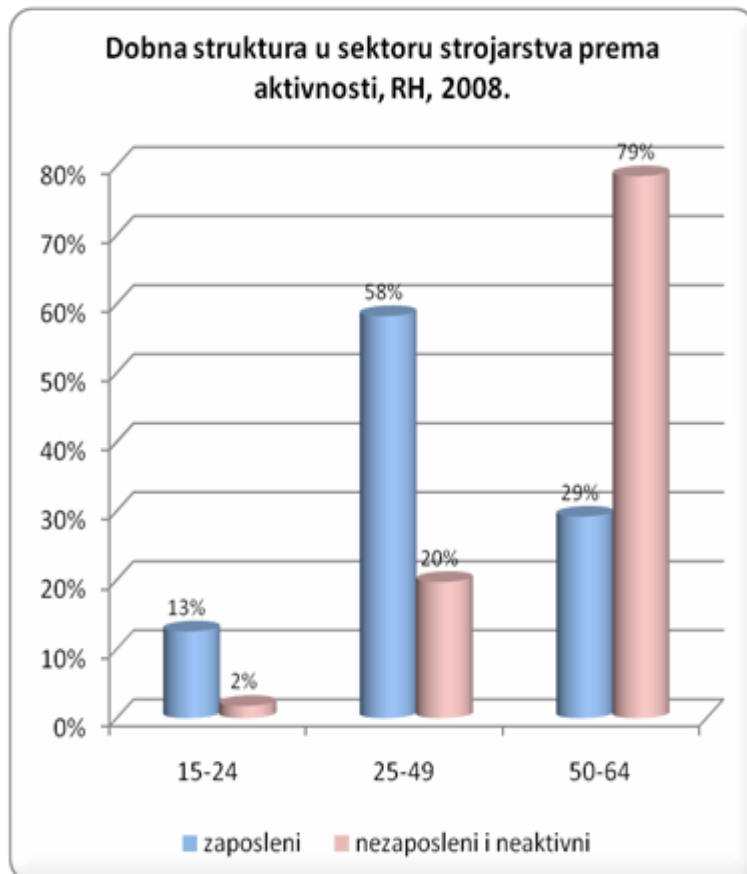
¹ Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja se generiraju u gospodarstvu iz nekog obrazovnog područja. U Hrvatskoj je do sada definirano 13 obrazovnih sektora na razini strukovnog obrazovanja.

5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH

Vidjeli smo da su zanimanja iz obrazovnog sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije najzastupljenija među zaposlenima u Međimurskoj županiji. Kakva je njihova dobna struktura te koliko će ih odlaziti u mirovinu u idućih 15 godina?

Pošto su podaci o dobnoj strukturi po zanimanjima nedostupni na razini županija kako bi odgovorili na ovo pitanje izračunali smo i prikazali u grafikonu ispod dobnu strukturu svih zanimanja iz obrazovnog

sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije na razini Hrvatske. Vidimo da je u ovom obrazovnom sektoru 29% zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine te se može očekivati da će oni otići u mirovinu u tijeku sljedećih 15 godina.

Pretpostavljajući da je dobna struktura po zanimanjima u ovoj županiji ista kao i na razini Hrvatske, pomnožili smo broj zaposlenih iz ovog obrazovnog sektora u ovoj županiji s postotkom zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine (29%) na razini Hrvatske i dobili prirodni odljev u ovoj županiji. Dijeljenjem izračunatog prirodnog odljeva s 15 godina dobili smo godišnji odljev.

Izvor: izračun iz Ankete o radnoj snazi 2008., DZS

Ovu metodologiju smo koristili u ostvarivanju glavnog cilja ovog istraživanja, odnosno u prikazivanju ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje prikazujemo u tabeli na sljedećoj stranici. U tabeli je u 2. stupcu prikazan broj zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, u 3. stupcu udio zaposlenih u pojedinom obrazovnom sektoru u ukupnoj zaposlenosti u županiji, u stupcima 4-6 izračun prirodnog odljeva prema metodologiji objašnjenog gore, u 7. stupcu prikazan je broj mladih koji je završio srednju školu 2008. godine i konačno u 8. stupcu je prikazan izračun koliko učenika koji završe srednju školu dođe na jedno radno mjesto upražnjeno zbog odlaska radnika u mirovinu. Podaci o broju zaposlenih prema obrazovnom sektoru koji su prikazani u tabeli razlikuju se od onih prikazanih u grafikonu "Zastupljenost zanimanja prema obrazovnim sektorima u ključnim granama djelatnosti" po tome što je u tabeli dat prikaz zaposlenih u svim granama djelatnosti, a ne samo u ključnim granama kao u grafikonu.

Prirodni odljev u mirovinu zaposlenih prema obrazovnom sektoru i zamjena mladima u 2008. godini

Obrazovni sektor	Broj zaposlenih po obrazovnom sektoru	Udio u ukupno zaposlenima	Prirodni odljev (%)	Prirodni odljev	Godišnji odljev (Prirodni odljev / 15)	Ukupno mladih	Učenici po radnom mjestu
1	2	3	4	5	6	7	8
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	4.931	16%	29%	1.440	96	121	1,3
Graditeljstvo i geodezija	3.946	13%	28%	1.102	73	116	1,6
Tekstil i koža	3.564	12%	24%	868	58	13	0,2
Ekonomija	2.966	10%	19%	576	38	120	3,1
Poslovna administracija	2.063	7%	31%	646	43	31	0,7
Promet i logistika	1.978	7%	28%	544	36	60	1,7
Turizam i ugostiteljstvo	1.878	6%	26%	484	32	64	2,0
Trgovina	1.701	6%	25%	425	28	42	1,5
Poljoprivreda, prehrana i veterina	1.522	5%	44%	664	44	69	1,6
Elektrotehnika i računalstvo	1.185	4%	24%	284	19	125	6,6
Osobne usluge, zaštite i druge	1.179	4%	23%	276	18	61	3,3
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	1.142	4%	29%	336	22	0	0,0
Šumarstvo, prerada i obrada drva	969	3%	24%	237	16	23	1,5
Zdravstvo i socijalna skrb	913	3%	27%	242	16	0	0,0
Grafička tehnologija i audio-vizuelno oblikovanje	310	1%	30%	92	6	33	5,4
Jednostavna zanimanja	94	0%	33%	31	2	0	0,0
Ukupno	30.342	100%		8.248	550	878	1,6

Izvor: izračun iz FINA, DZS, MZOS, 2008.

Bilješka: podatci o zaposlenima u pravnim osobama iz FINE nadopunjeni su podacima o zaposlenima u pravnim osobama u javnom sektoru iz DZS-a (odnosi se na zaposlene u ovim djelatnostima: javna uprava, obrana i socijalno osiguranje, obrazovanje te zdravstvena zaštita i socijalna skrb).

Možemo primijetiti da zbog proširenja analize na zaposlene u svim granama djelatnosti u županiji nije došlo do promjene redoslijeda zaposlenih po zanimanjima prema obrazovnim sektorima.

Kada gledamo 8. stupac tabele možemo u zadnjem retku vidjeti da u prosjeku 1,6 mladih osoba dolazi na jedno upražnjeno radno mjesto s time da su razlike između obrazovnih sektora velike.

Najveći jaz između ponude i potražnje za određenim zanimanjem prema obrazovnom sektoru možemo uočiti kod obrazovnog sektora elektrotehnike i računalstva u kojem 6,6 mladih dolazi na jedno radno

mjesto i u sektoru grafičke tehnologije i audio-vizuelnog oblikovanja u kojem 5,4 mladih dolazi na jedno radno mjesto. Ovakva hiperprodukcija kadrova može dovesti do većeg postotka nezaposlenosti ovih mladih ili do odlaska na rad tamo gdje postoji potražnja za njima.

Iznadprosječan broj mladih koji dolaze na jedno radno mjesto javlja se i u ovim sektorima: osobne usluge, zaštite i druge (3,3) i ekonomija (3,1) i turizam i ugostiteljstvo (2,0). Ipak, valja računati s tim da je ovdje potražnja donekle podcijenjena zbog izostanka podataka o zaposlenima u obrtima, što znači da ovi nesrazmjeri u praksi možda neće toliko doći do izražaja. Međutim trebamo imati na umu da je ovdje i ponuda podcijenjena pošto nismo bili u mogućnosti uzeti u obzir nezaposlene.

Zanimanja u kojima je samo granično osigurana zamjena (kod kojih na jedno upražnjeno dolazi nešto više od jedne mlade osobe iz škole, imajući u vidu i to da je potrebno osigurati određeni broj mladih koji će nastaviti školovanje), a to su: promet i logistika (1,7), graditeljstvo i geodezija (1,6), poljoprivreda, prehrana i veterina (1,6), trgovina (1,5), šumarstvo, prerada i obrada drva (1,5) i strojarstvo, brodogradnja i metalurgija (1,3). S druge strane, zanimanja u kojima nije osigurana zamjena su: poslovna administracija (0,7) i tekstil i koža (0,2). Za zanimanja iz područja geologije, rudarstva, nafte i kemijske tehnologije te zdravstva i socijalne skrbi za koja postoji određena potražnja uopće ne postoje obrazovni programi.

Na ovu razinu jaza može se utjecati upravljanjem upisnim kvotama tako da se osigura bolja brojčana usklađenost prema potrebama prirodnog odljeva zaposlenih u mirovinu. Pri tome treba imati na umu da je ova analiza napravljena onoliko precizno koliko su to dostupnost/postojanje podataka omogućili te da nam ona daje tek grubu sliku koja je ipak korisna i indikativna jer govori o grubim potencijalnim viškovima i manjkovima obrazovnih profila.

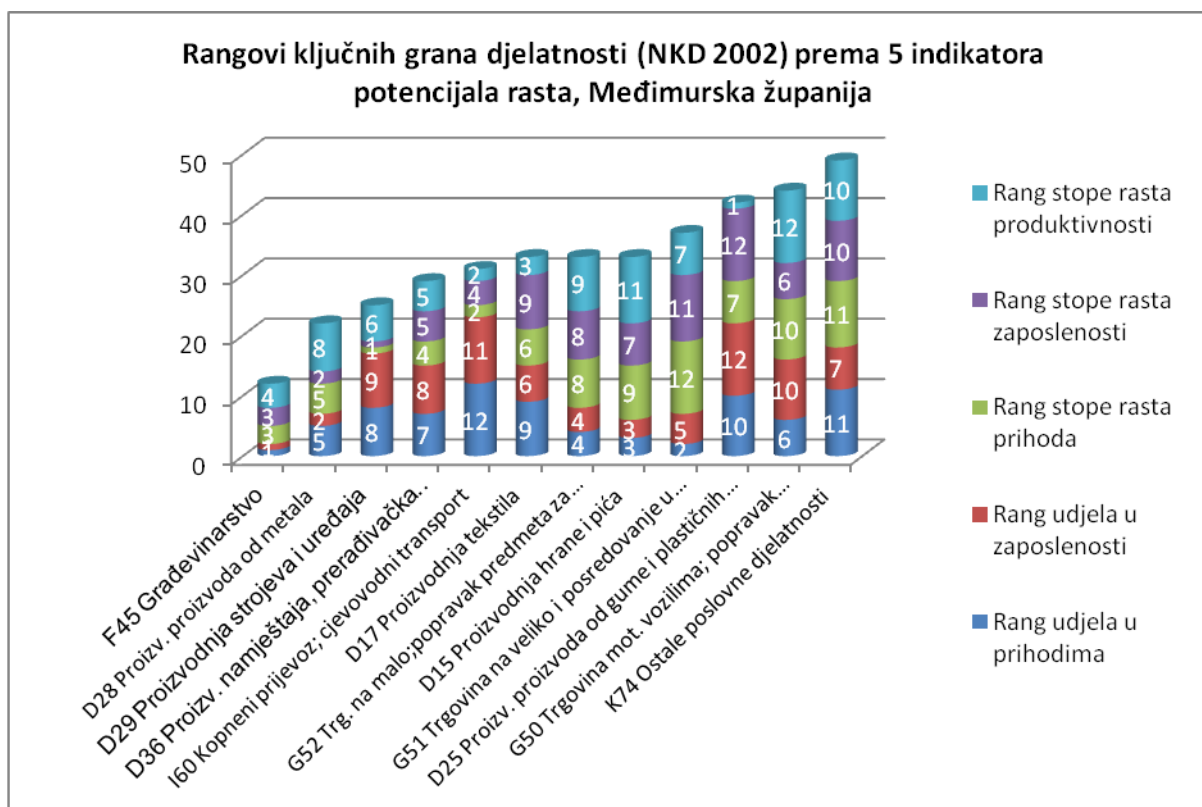
Ovdje smo, dakle, prikazali kvantitativnu metodu procjene potražnje za zanimanjima prema obrazovnim sektorima koja može poslužiti za procjenu upisnih kvota u srednje škole i za organiziranje programa za obrazovanje odraslih, a vezano za kvalitetu obrazovnih programa možemo reći da je u cilju osiguravanja kvalitetih obrazovnih programa preporučljivo ostvariti blisku suradnju s gospodarskim sektorom.

6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?

U dosadašnjoj analizi smo utvrdili koje su grane djelatnosti stvorile 80% prihoda u gospodarstvu županije, koliko ima zaposlenih u tim ključnim granama djelatnosti, koja su zanimanja prema obrazovnim sektorima zastupljena u tim granama djelatnosti i na poslijetku smo prikazali distribuciju zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, izračunali prirodni godišnji odljev starijih u mirovinu i priljev mladih iz škola po zanimanjima prema obrazovnim sektorima.

Ovdje nadopunjujemo dosadašnju statičnu analizu s nekim pokazateljima dinamike i potencijala rasta, a to su: stopa rasta produktivnosti, stopa rasta zaposlenosti, stopa rasta prihoda, udio u ukupnoj zaposlenosti i udio u ukupnim prohodima. Ključne grane djelatnosti u ovoj županiji rangirali smo posebno po svakom pokazatelju dinamike i razvojnog potencijala od najvišeg do najnižeg (najviši ima 1. a najniži ima 12. mjesto) te smo pretpostavljajući da su svi ovi pokazatelji jednako važni rangove svih 5 pokazatelja zbrojili za svaku ključnu granu djelatnosti. Na taj način dobili smo ukupni rang ključnih grana djelatnosti koji je prikazan u grafikonu ispod, a koji je što je viši to je prikazan nižim stupcem jer je zbroj rangova manji broj.

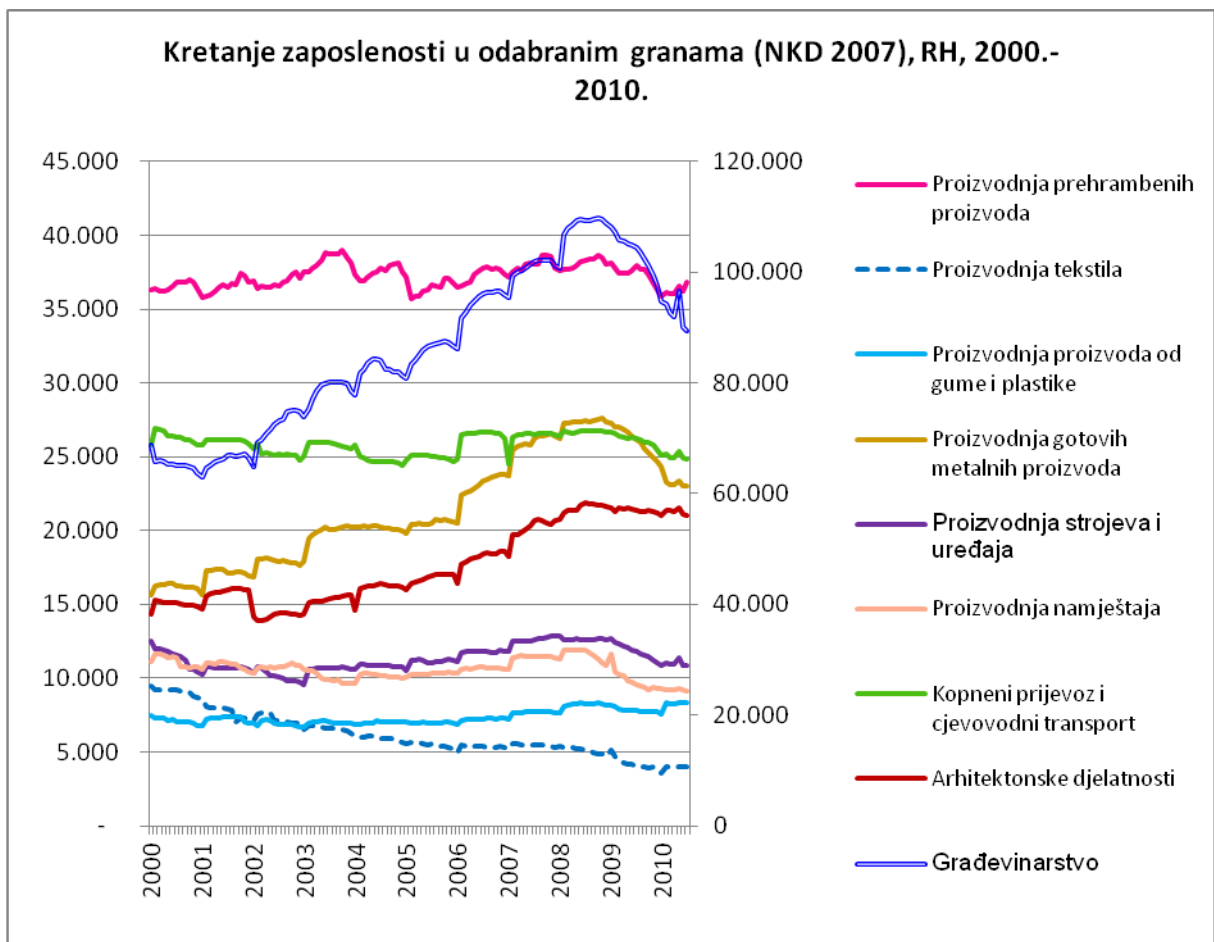
U grafikonu ispod možemo vidjeti da građevinarstvo ima najviši ukupni rang, koje uz veliki udio u zaposlenosti ima i visoku stopu rasta zaposlenosti.

Prema ovim pokazateljima mogao bi se očekivati porast potražnje za zanimanjima iz ove grane djelatnosti. Međutim, u uvjetima smanjenih državnih investicija u infrastrukturu izgledno je da će se trend zapošljavanja smanjiti, tako da kvote upisa za ovaj obrazovni sektor treba pažljivo procijeniti.

Nadalje, proizvodnja proizvoda od metala zauzima 2. mjesto po ukupnom rangu s time da ima visoku stopu rasta zaposlenosti, međutim ova grana često prati građevinarstvo pa se može očekivati smanjeni trend zapošljavanja i u ovoj grani. Može se vidjeti da proizvodnja strojeva i uređaja ima 3. poziciju s najvišom stopom rasta zaposlenosti i uz druge visoke ili solidne stope rasta dok su pokazatelji za proizvodnju namještaja i kopneni prijevoz slični pa možemo zaključiti da treba podržati ove grane djelatnosti redovnim obrazovnim programima ili programima za odrasle. Nadalje vidimo da proizvodnja tekstila, trgovina na malo i proizvodnja hrane i pića imaju osrednje pokazatelje te se može očekivati da u ovim granama neće dolaziti do povećanja zapošljavanja, odnosno izglednije je da će uslijediti pad. Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa i trgovina na veliko imaju najslabije pokazatelje uz pad zaposlenosti pa će biti potrebno tome prilagoditi upisne kvote za zanimanja koja se zapošljavaju u ovim granama.

Jedan od načina procijene dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti je da se vidi kretanje zaposlenosti u tim granama u duljem razdoblju. U grafikonu dolje prikazano je kretanje zaposlenosti na mjesečnoj bazi od 2000. do sredine 2010. godine u Hrvatskoj, ali u odabranim grana djelatnosti, koje smo odredili kao ključne za ovu županiju. Pri tome smo iz promatranja dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti izuzeli grane djelatnosti iz područja trgovine pošto one ne mogu biti pokretač gospodarskog razvoja.

Izvor: Priopćenje, Zaposleni u pravnim osobama po granama djelatnosti, DZS

Kod građevinarstva (na desnoj vertikalnoj osi) možemo vidjeti veliki rast zaposlenosti sve do kraja 2008. godine kada je došlo do naglog pada zaposlenosti. Možemo primjetiti vrlo sličnu dinamiku razvoja i kod proizvodnje gotovih metalnih proizvoda, koju za sobom u velikoj mjeri povlači građevinarstvo. U proizvodnji strojeva i uređaja možemo primjetiti da je zaposlenost bila u padu od 2000. do 2002. kada se počinje rast zaposlenosti koji traje sve do 2008. godine kada je recesija pogodila i ovu granu djelatnosti i od kada traje kontinuiran pad zaposlenosti. Veoma sličan trend možemo primjetiti i u proizvodnji namještaja, s time da se u ovoj grani djelatnosti broj zaposlenih stabilizirao od 2009. godine. Kod kopnenog prijevoza možemo primjetiti, uz veće ili manje oscilacije, ujednačen broj zaposlenih, posebno od 2006. do 2009. kada je uslijedio blagi pad zaposlenosti. Najuočljiviji pad zaposlenosti možemo vidjeti u proizvodnji tekstila.

Ukupan broj zaposlenih u svim granama trgovine, koje nisu ovdje prikazane, bio je u stalnom rastu od 2000. do 2008. godine kada je uslijedio pad koji se stabilizirao 2010. godine, ali na razini zaposlenosti kakva je bila 2005. godine što nam govori da je ekspanzija zaposlenosti u ovim granama došla do svojih granica. Kod proizvodnje prehrambenih proizvoda možemo uočiti da ova grana djelatnosti, uz vidljive sezonske oscilacije, u dužem roku ima stabilan broj zaposlenih koji međutim ne raste, a od sredine 2009. godine i blago pada. Proizvodnja proizvoda od gume i plastike je jedina od odabranih grana djelatnosti koja bilježi više-manje kontinuiran rast zaposlenosti, čak i nakon 2008. godine. U ostalim poslovnim djelatnostima (za koje mislimo da se u Međimurskoj županiji odnose prije svega na arhitektonske djelatnosti prema NKD 2007) možemo primjetiti kontinuirani rast zaposlenosti sve do 2008. godine kada nastupa stagnacija odnosno pad zaposlenosti.

Ovo samo pokazuje da pri planiranju obrazovnih programa treba uzeti u obzir mnogobrojne faktore koji utječu na zapošljavanje i to na lokalnoj, nacionalnoj pa i na međunarodnoj razini.

7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU STROJARSTVA, BRODOGRADNJE I METALURGIJE

Trajanje programa	Naziv škole	Naziv programa	UKU PNO 2009 - 2010	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred
4	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Računalni tehničar za strojarstvo	128	29	43	29	27
3	GRADITELJSKA ŠKOLA ČAKOVEC	Instalater grijanja i klimatizacije - JMO	56	18	21	17	
3	GRADITELJSKA ŠKOLA ČAKOVEC	Plinoinstalater - JMO	13	6	2	5	
3	GRADITELJSKA ŠKOLA ČAKOVEC	Vodoinstalater - JMO	2	0	0	2	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Obrađivač na numerički upravljanim alatnim strojevima	151	32	32	50	37 (?)
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Bravar – JMO	40	14	16	10	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Automehaničar - JMO	52	22	11	19	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Tokar – JMO	59	25	25	9	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Alatničar – JMO	0	0	0	0	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Strojbravar - JMO	56	13	25	18	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Limar – JMO	0	0	0	0	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Autolimar - JMO	0	0	0	0	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Pomoćni limar - TES	0	0	0	0	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Pomoćni autolimar - TES	4	0	0	4	
3	TEHNIČKA, INDUSTRIJSKA I OBRTNIČKA ŠKOLA ČAKOVEC	Pomoćni bravar - TES	5	0	0	5	
4-godišnji programi			128	29	43	29	27
3-godišnji programi			438	130	132	139	37 (?)
UKUPNO			566	159	175	168	64 (?)

Izvor: ASOO

U tablici gore prikazani su svi obrazovni programi u Međimurskoj županiji koji stvaraju kvalifikacije za zanimanja iz sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije kojeg smo izabrali zbog toga što smo ranije vidjeli da u županiji ima najviše zaposlenih iz ovog obrazovnog sektora. Što primjećujemo? U okviru redovnog obrazovanja imamo 15 obrazovnih programa od kojih su 14 trogodišnji i samo je 1 četvorogodišnji program. Najveći broj programa je usmjeren prema kvalifikacijama za zanimanja pružanja usluga građanstvu. Vidjeli smo prije da za prirodnu zamjenu postojećih zaposlenika koji rade u granama djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz obrazovnog sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije dolazi 1,3 mlade osobe na jedno radno mjesto. Budući da 27 mladih dobiva kvalifikaciju iz

4-godišnjeg programa, od kojih određeni broj odlazi na visoka učilišta, dolazimo do toga da broj mladih koji izlazi iz obrazovnog sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije opet premašuje potražnju koja proizlazi iz prirodnog odljeva i to za 0,5 puta, odnosno na oko 100 otvorenih radnih mjesta dolazi oko 150 učenika. Međutim ne treba zaboraviti da će se određeni broj mladih zaposliti u obrtima, tako da ova neravnoteža neće doći do izražaja u tolikoj mjeri.

Toliko se može reći o prirodnoj zamjeni radnika u smislu broja a drugo je pitanje strukture obrazovnih programa, odnosno je li ovi programi prate razvoj grana djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz područja strojarstva, brodogradnje i metalurgije. Vidjeli smo ranije da je u granama djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz područja strojarstva, brodogradnje i metalurgije kao što je npr. proizvodnja proizvoda od metala došlo do relativno većeg porasta prihoda od porasta zaposlenosti što znači da je ostvarena produktivnost rada uz korištenje novih tehnologija koje zamjenjuju ljudski rad, ali ne i znanje. To nam govori da se u cilju praćenja metalske djelatnosti i drugih djelatnosti koje trebaju ova zanimanja trebaju dalje razvijati obrazovni programi koji prate razvoj novih tehnologija. U tom smislu bilo bi poželjno razviti više 4-godišnjih programa obrazovanja za zanimanja iz područja strojarstva, metalurgije i brodogradnje.

8. ZAKLJUČAK

U ovom radu napravili smo čitavi niz analiza gospodarstva kako bismo mogli procijeniti ponudu i potražnju za znanjima u Međimurskoj županiji te ovdje iznosimo glavne zaključke do kojih smo došli:

Prvo, nije usklađen prirodni odljev zaposlenih u mirovinu s priljevom mladih koji dobivaju slične kvalifikacije. Postoji prevelik broj mladih s kvalifikacijama iz ovih obrazovnih područja

- Elektrotehnika i računalstvo
- Grafička tehnologija i audiovizuelno oblikovanje
- Osobne usluge, zaštite i druge
- Ekonomija
- Turizam i ugostiteljstvo

dok je potencijalni manjak mladih u sljedećim obrazovnim područjima:

- Poslovna administracija
- Tekstil i koža
- Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija
- Zdravstvo i socijalna skrb

Drugo, ova neusklađenost ponude i potražnje dodatno je pogoršana strukturom obrazovnih sadržaja po programima. Na primjeru obrazovnog sektora strojarstva, brodogradnje i metalurgije vidljiva je dominacija obrazovnih programa koji pripremaju mlade za uslužna zanimanja nad onima za industrijska zanimanja.

Treće, ova analiza bi se trebala redovito provoditi kako bi se mogla pratiti struktura ponude znanja i vještina. Uvidom u situaciju mogli bi se uz pomoć mehanizma kvota, modernizacijom i uvođenjem novih programa, kako u redovnom obrazovnom sustavu tako i u sustavu obrazovanja odraslih, smanjiti nesrazmjeri u ponudi i potražnji zanimanja prema obrazovnim sektorima i tako osigurati mobilnost zaposlenih između poslova i veću zapošljivost nezaposlenih.

Svi gore navedeni zaključci upućuju na to da se sustavi redovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih trebaju razviti na način da budu što prilagodljiviji potrebama gospodarstva i razvoja društva.

DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI

Zadatak ovog rada je da pripremi podloge za usklađivanje postojećih i razvoj novih obrazovnih programa za stjecanje onih znanja i vještina koje su potrebne za gospodarski razvoj županije.

Naše pretpostavke su:

- U kratkom i srednjem roku gospodarstvo će se relativno malo mijenjati pa se može pretpostaviti da su gospodarske djelatnosti koje danas doprinose do 80% ukupnom prihodu u županiji relativno stabilne –o budućoj potražnji možemo nešto naučiti i iz prethodnih kretanja u navedenim djelatnostima;
- Dva su izvora potražnje za radom u tim djelatnostima: potreba da se zamijene radnici koji odlaze u mirovinu i potreba da se gospodarstvo prilagođava promjenama na tržištu gdje prodaju svoje robe i usluge – potražnja može s vremenom rasti ili padati;
- Djelatnosti imaju potrebe za mnogo različitih znanja i vještina. Na primjer, u metalnoj industriji se ne zapošljavaju samo metalni radnici i srodne struke nego i manageri, vozači, ekonomisti, čistačice, pravnici, tehnolozi i dizajneri – ako želimo analizirati znanja i vještine moramo ispitati zanimanja i kako se ona koriste u pojedinim djelatnostima.

Naša metodologija korak po korak je sljedeća:

- Analizirati ključne djelatnosti koje su nositelji razvoja i zapošljavanja u županiji (grane djelatnosti s najviše prihoda i zaposlenosti te najbržom dinamikom razvoja (izvor FINA)²;
- Ispitati dugoročno kretanje zaposlenosti kako bi otkrili da li potražnja za zanimanjima iz te djelatnosti raste ili pada;
- Prepoznati skupine zanimanja koje su najzastupljenije u tim ključnim granama djelatnosti (izvor ARS³);
- Vidjeti kojim obrazovnim sektorima⁴ pripadaju ova zanimanja (prema ASOO⁵ obrazovnim sektorima);
- Analizirati brojnost učenika srednjih škola koji pohađaju programe iz traženih obrazovnih sektora;
- Vidjeti kolika je potražnja za tim zanimanjima zbog odlaska postojećih zaposlenika u mirovinu i razvojnih potreba;
- Prepoznati jaz između ponude i potražnje za znanjima i vještinama;

²FINA – agencija kojoj sve pravne osobe moraju slati redovita izvješća o poslovanju

³ARS – Anketa o radnoj snazi – najveća anketa o ekonomskoj aktivnosti stanovništva koju provodi Hrvatski zavod za statistiku kvartalno na slučajnom uzorku stanovništva starijeg od 15 godina. Anketa koristi definicije zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti Međunarodne organizacije rada i jedini je domaći izvor koji se koristi za međunarodne usporedbe na području ekonomske aktivnosti.

⁴Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja su s njima povezana na jednom području znanja. U Hrvatskoj je definirano 13 sektora iz strukovnog obrazovnog područja. Više o tome www.asoo.hr

⁵ASOO – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Metodologija koja je korištena u ovom radu omogućava vrlo grubi prikaz ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje smo procjenili iz ponude i potražnje za radom u županiji. Nalaze ove metodologije nužno je dodatno nadopuniti lokalnim podacima kako bi se obrazovanje moglo detaljnije planirati. To se posebno odnosi na podatke o nezaposlenima po zanimanjima koji čine dio ponude rada. Takve je podatke moguće dobiti od područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Također treba voditi računa da se potražnja za radom prikazuje isključivo za pravne osobe te ne uključuje obrte i individualnu poljoprivredu. Prema tome, stvarna potražnja je veća nego što je ovdje prikazano, ovisno o zastupljenosti tih vrsta gospodarskih subjekata u županijskom gospodarstvu.